

3.10.2018

LAUSUNTO

SiV@eduskunta.fi

Asia: HE 123/2018 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2019

Eduskunnan sivistysvaliokunnalle

Teknologiateollisuus ry kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto eduskunnan sivistysvaliokunnalle hallituksen esityksestä tulevan vuoden talousarvioksi ja sen vaikutuksista ammatillisen koulutuksen reformin toimeenpanon etenemiseen sekä ammatillisen koulutuksen ja työelämän osaamistarpeiden kohtaanto-ongelmiin ja niiden ratkaisuvaihtoehtoihin.

Kärkiviestimme:

- Pula ammattiosaajista on noussut monille yrityksille merkittäväksi kasvun esteeksi. Teknologian nopea kehitys muuttaa osaamistarpeita nopeasti ja vaadittavan ammattiosaamisen taso nousee kaikissa tehtävissä. Samalla jatkuvan oppimisen merkitys korostuu. Tilanteen korjaamiseksi tarvitaan ripeitä toimia, jotta Suomen hyvässä vauhdissa oleva talouskasvu ei hidastu osaajapulana vuoksi.
- Ammatillisen koulutuksen on tuotettava tarpeita vastaava ammattitaito ja osaaminen. Siksi on tärkeää, että ammatillisen koulutuksen uudistuksen toimeenpanoon kohdistetaan lisärahoitusta. Ammatillisen koulutuksen reformiin osoitettu 15 miljoonan euron lisärahoitus on kuitenkin sellaisenaan riittämätön varmistamaan reformin onnistumista teknisillä aloilla.
- Ammatillisten oppilaitosten toiminnan tehokkuutta ja vaikuttavuutta tulee parantaa. Koulutuksen laadun edellytyksenä ovat ajanmukaiset oppimisympäristöt, joiden uudistaminen vaatii teknisten alojen rahoituskorien korottamista.

Teknologiateollisuudessa pulaa ammattiosaajista

Teknologiateollisuus ry:n keväällä 2018 julkistaman laajan selvityksen mukaan alalle tarvitaan kaiken kaikkiaan 53 000 uutta osaaja seuraavan neljän vuoden aikana. Teknologiateollisuus työllistää Suomessa 310 000 henkeä ja rekrytoi vuosittain yli 13 000 uutta osaajaa, joista puolet eläköityvien korvaajiksi ja puolet kasvun varmistamiseen. Pula osaavasta työvoimasta on noussut kaikilla koulutusasteilla merkittäväksi kasvun pullonkaulaksi. Teknologiateollisuus luo yli puolet Suomen viennistä, joten haaste on merkittävä koko yhteiskunnan kannalta.

Erityisen suuri vaje alalla on ammatillisen koulutuksen käyneistä osaajista, joiden keski-ikä teollisuudessa on nykyisin korkea. Siksi eläköityviä ammattiosaajia korvaavia rekrytointeja tarvitaan keskimääräistä enemmän. Yhteensä ammatillisten osaajien rekrytointitarve olisi noin 3200 osaajaa vuodessa, joista nykyjärjestelmä tuottaa alle puolet. Nykytilanteessa vuosittain valmistuvista ammatillisen koulutuksen saaneista 1500 hakeutuu teknologiateollisuuteen. Vajetta on siis noin 1700 valmistuvaa joka vuosi.

Muuttuvat osaamistarpeet haastavat ammatillista koulutusta

Ammatillisen koulutuksen haasteita ovat nykytilanteessa opetuksen ja opetusvälineistön vanhentuneisuus, riittämätön yhteistyö oppilaitosten ja yritysten kesken, sirpaloitunut opetus ja teoreettisten valmiuksien riittämätön opetus, sekä varsinkin pienten yritysten rajalliset mahdollisuudet tehdä oppilaiden työnohjausta yrityksen tuotantoympäristössä. Lisäksi teknisen ammatillisen koulutuksen vetovoima on heikko ja aloittaneistakin merkittävä osa keskeyttää koulutuksen.

On tärkeää, että budjettiesityksen selvitysoosan mukaisesti koulutuksen järjestäjien edellytetään reagoivan nopeasti muuttuviin osaajatarpeisiin ja tarjoavan uusien osaamistarpeiden mukaista koulutusta ja osaamisen yhdistelmiä. Resurssien oikea kohdentaminen osaajapulasta kärsiville aloille ja kasvun kannalta keskeisille aloille on myös välttämätöntä. Koulutustarjontaa ja resurssien käyttöä tulee ohjata rahoitusjärjestelmän ohjausmekanismeilla sekä tukemalla oppilaitosten strategista yhteistyötä ja keskinäistä parhaiden käytäntöjen jakamista.

Koulutuksen moduulipohjaisuus on tärkeää, jotta opiskelija voi edetä tutkintoon vaiheittain tai suorittaa vain tarpeellisen lisäkoulutusmoduulin. Eryteisesti suoraan peruskoulusta tulevien nuorten tukemisesta ja ohjaamisesta on pidettävä hyvää huolta, jotta opiskelijat pääsevät kiinni opiskeluun ja keskeyttäjiä voidaan olennaisesti vähentää.

Ammatillisen koulutuksen nykyaikaistaminen vaatii panostuksia

Teknologiateollisuus pitää tärkeänä, että ammatillisen koulutuksen uudistuksen toimeenpanoon kohdistetaan lisärahoitusta. Ammatillisen koulutuksen reformiin osoitettu 15 miljoonan euron lisärahoitus on sellaisenaan riittämätön varmistamaan reformin onnistumista teknisillä aloilla. Pelkästään kone- ja tuotantotekniikan sekä sähkö- ja automaatiotekniikan opetuksen ja opetusympäristöjen saattaminen nykyaikaan vaatii suurempia panostuksia. Näiden alojen opetus tulisi nostaa nykyistä rahoituskorja 2 korkeampaan rahoituskorjaan 4, jotta tarvittavat uudistukset voidaan tehdä. Tekniikan alojen tutkintojen kustannusperusteinen tarkastelu tulee korjata vastaamaan koulutuksenjärjestäjille syntyviä todellisia kustannuksia.

Ammatillisten oppilaitosten toiminnan tehokkuutta ja vaikuttavuutta tulee parantaa. Koulutuksen laadun edellytyksenä ovat ajanmukaiset oppimisympäristöt. Hyvänä esimerkkinä uudenaikaisista ratkaisuista oppimisympäristöjen ajanmukaistamisessa voidaan pitää esimerkiksi Turun Koneteknologiakeskusta, joka on oppilaitosten, korkeakoulujen, yliopistojen ja yritysten yhteinen uuteen teknologiaan keskittyvä koulutus- ja kehittämiskeskus. Yhteistyönä rakennetut oppimisympäristöt vahvistavat reformin toimeenpanoa ja tarjoavat kaikille toimijoille ajanmukaiset oppimis- ja kehittämisympäristöt, laajat osaamisverkostot sekä toimivat puitteet työharjoittelulle, ammatilliselle erikoistumiselle ja eri toimijoiden väliselle yhteistyölle.

Opetus, opinto-ohjaus ja työelämäntuntemus avainroolissa

Ammatillisen koulutuksen uudistuksen toimeenpanossa tulee Teknologiateollisuus ry:n mukaan kohdistaa riittävästi resursseja opiskelijoiden opinto-ohjauksen tukemiseen sekä oppilaitoksessa että työssäoppimisjaksoilla. Sekä opettajien että opinto-ohjaajien työelämäntuntemukseen tulee kiinnittää huomiota. Työssäoppimisjaksoilla työpaikkaohjaajien koulutukseen tulee osoittaa riittävästi resursseja ja yritykselle tulee maksaa opiskelun kestoon sidottua opiskelijakohtaista koulutuskorvausta koulutuksen järjestäjän toimesta.

Teknologiateollisuus pitää ongelmallisena, ettei lainsäädäntö mahdollista koulutuskorvausten maksamista oppisopimuksen lisäksi koulutussopimuksen osalta tapauksissa, joissa yritys ottaa selkeästi vastuun opiskelijasta ns. vastuukouluttajamallin mukaisesti. Oppilaitoksen tulee ottaa vastuu yrityksessä tapahtuvasta työssäoppimisesta, mikäli vastaanottavalla yrityksellä ei ole siihen osaamista tai resursseja.

Uudistuneiden tutkintojen ja tutkinnonosien joustava käyttöönotto edellyttää vahvaa resursointia työelämäasiantuntijoihin. Yritysten osaamistarpeiden kartoitusten pohjalta työelämäasiantuntijat voivat ohjata opiskelijoita suorittamaan tutkinnonosia eri työpaikoille ja edistää työpaikalla tapahtuvaa oppimista sekä yritystä että opiskelijaa hyödyntävällä tavalla.

Ammatillisen koulutuksen vetovoiman parantaminen tulee lisätä oppilaitosten strategiaan tavoitteisiin. Vetovoimatyötä tulee tehdä oppilaitosten ja yritysten tiiviinä yhteistyönä. Myös ammattikorkeakoulut kannattaa kytkeä vetovoimayhteistyöhön, koska merkittävä osa ammatillisesta koulutuksesta valmistuneista jatkaa opintoja ammattikorkeakoulussa. Oppilaitosten ja ammattityövoimaa tarvitsevien yritysten yhteistyötä on lisättävä järjestelmällisesti, jotta koulutus ja yritysten osajatarpeet kohtaavat alueellisesti ja opettajien työelämäntuntemus lisääntyy. Yhteistyön tulee olla osa ammattioppilaitosten strategista tulosarviointia.

Kehittyvä työelämä edellyttää jatkuvaa oppimista sekä avointa ja joustavaa koulutusta. Olisi tärkeää, että työvoimakoulutuksen määrärahoja voitaisiin käyttää myös työssä olevien lisä- ja muuntokoulutukseen. Siirtyminen työelämässä uuteen työtehtävään tai ammattiin on paljon helpompaa, yhteiskunnalle edullisempaa ja yksilön kannalta mielekkäämpää kuin siirtyminen työttömyydestä takaisin työelämään.

Kunnioitavasti

Teknologiateollisuus ry

Matti Mannonen
Johtaja, elinkeinopolitiikka